

**HUBUNGAN ETNIK DI TANAH MELAYU, 1941-1955: PENELITIAN AWAL
BERDASARKAN SUDUT PANDANGAN SEJARAH**

***ETHNIC RELATIONSHIP IN MALAYA, 1941-1955: INITIAL OBSERVATION BASED
ON HISTORICAL VIEW***

Mohamed Ali Haniffa*

**Pusat Pengajian Bahasa, Tamadun dan Falsafah,
Universiti Utara Malaysia (UUM), Kedah, Malaysia**

Ayu Nor Azilah Mohamad**

**Jabatan Kenegaraan dan Pengajian Ketamadunan, Pusat Pengajian Teras,
Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor (KUIS),
Selangor, Malaysia**

Abstrak

Artikel ini membincangkan mengenai perkongsian hubungan etnik di Tanah Melayu berdasarkan sudut pandangan sejarah, 1941-1955. Perbincangan berkisar kepada kronologi hubungan kaum ketika Kesultanan Melayu Melaka yang menjadi suri teladan dalam konteks perkongsian nilai, perpaduan dan peradaban. Elemen perkongsian nilai terus berakar umbi, namun rapuh berikutan imperialisme dan kolonialisme. Perkongsian nilai bersama dijalin dalam konteks masyarakat majmuk namun bertukar menjadi prejudis ketika pendudukan Jepun di Tanah Melayu. Komunis melegitimasikan kuasa dengan bertindak zalim sehingga membawa kepada tercetusnya pergaduhan di antara orang Melayu dan Cina berikutan pengunduran tentera Jepun. Namun demikian, agenda membina dan menyuburkan kembali perkongsian nilai bersama menjadi keutamaan dalam usaha mengembalikan semula keharmonian kaum selepas Perang Dunia Kedua. Mendasari cabaran Revolusi Perindustrian 4.0, Malaysia perlu membuat persediaan yang rapi dalam membina jiwa dan masyarakat yang patriotik. Analisis data dibuat dengan menggunakan sumber primer dan sekunder meliputi fail pejabat kolonial, akhbar, buku dan wawancara. Hasil kajian mendapati bahawa perkongsian nilai kehidupan dalam masyarakat merupakan tonggak kekuatan dalam membina bangsa Malaysia yang bersatu dan merdeka. Rentetan sejarah yang pernah berlaku seharusnya dijadikan iktibar dalam konteks memaju kecemerlangan agama, bangsa dan tanah air.

Kata kunci: Perkongsian nilai, Kesultanan Melayu Melaka, imperialisme, pendudukan Jepun, komunis, Revolusi Perindustrian 4.0

ABSTRACT

This article discusses the sharing of ethnic relations in Malaya from a historical point of view, from 1941 to 1955. The discussion centered on the chronology of racial relationships during the era of Malacca Sultanate which becomes a role model in the context of shared values, solidarity, and civilization. Elements of value sharing continue to develop, but become fragile following the impact of imperialism and colonialism. The sharing of common values was forged in the context of a pluralistic society but turned prejudice during the Japanese occupation of Malaya. Legitimize communist power with unjust acts led to the outbreak of fights between the Malays and Chinese following the withdrawal of Japanese troops.

Nevertheless, the agenda of rebuilding and nurturing the sharing of common values became a priority in the effort to restore racial harmony after the Second World War. Under the challenge of the Industrial Revolution 4.0, Malaysia needs to make careful preparations in building a patriotic soul and society. Data analysis includes primary and secondary sources covering colonial office files, newspapers, books and interviews. The results of the study found that the sharing of life values in society is a great contributor to building a united and independent Malaysia. A series of historical events, that have taken place, should be used as a lesson in the context of developing religious, racial and national excellence.

Keywords: *Sharing of values, Malacca Sultanate, imperialism, Japanese occupation, communists, Industrial Revolution 4.0*

Pendahuluan

Malaysia dilatari oleh masyarakat majmuk berikutan pola yang dicituskan oleh penjajahan. Kehadiran kuasa imperialis membawa dimensi baharu dalam konteks sosioekonomi masyarakat di Malaysia. Kemajmukan ini menjadi lebih unik namun sering kali menjadi polemik dalam sejarah Malaysia. Masalah perkauman di Malaysia berakar umbi daripada pelbagai sebab. Antaranya termasuk dasar British, pendudukan Jepun dan komunis serta prasangka ras yang sukar dibendung. Pola yang tercetus mampu mewujudkan interaksi, integrasi dan asimilasi dalam masyarakat. Perkongsian nilai dan hubungan baik di antara kaum merupakan tunjang perpaduan dalam sesebuah masyarakat majmuk.

Bagi merealisasikan perpaduan dalam masyarakat majmuk, kerjasama dan tolak ansur menjadi formula penting untuk memastikan kesejahteraan hidup dapat dikecapi bersama. Kepelbagaian komuniti menyebabkan Malaysia sentiasa dipandang tinggi oleh masyarakat antarabangsa yang lain, khususnya sebagai model atau destinasi pelancongan luar negara. Asas kehebatan Bangsa Malaysia sudah dibina dan dibajai ketika Kesultanan Melayu Melaka. Penjajahan British dan pendudukan Jepun di Tanah Melayu membawa dimensi baharu khususnya ketika meletus dan merebaknya Perang Dunia Kedua. Hal yang demikian bertambah rumit apabila berlakunya kezaliman komunis berikutan pengunduran tentera Jepun dari Tanah Melayu. Menjelang pasca Perang Dunia Kedua pelbagai usaha dilaksanakan dalam membina kembali keharmonian kaum dan perkongsian nilai bersama. Dalam konteks hari ini usaha diteruskan sebagai persediaan mendepani cabaran Revolusi Perindustrian 4.0.

Masyarakat Majmuk di Tanah Melayu

Asas kepada sistem kerajaan pada hari ini bermula dengan Kesultanan Melayu Melaka (KMM). Kegemilangan dan kecemerlangan KMM digambarkan oleh Tome Pires seperti "Whoever is lord of Malacca has his hand on the throat of Venice".¹ Sesuai dengan istilah "Malakat", Melaka menjadi tempat perhimpunan segala dagang. Hal yang demikian membuktikan bahawa elemen perkongsian nilai kehidupan bersama sudahpun bermula ketika itu. Konsep tradisi Melayu seperti daulat dan derhaka dalam konteks politik berkerajaan menjadi lambang kedaulatan seseorang raja yang memerintah.² Masyarakat Melayu tempatan merupakan penduduk peribumi di Melaka. Mereka menjadi teras anggota dan mengekalkan perpaduan dan persefahaman. Hal yang demikian kerana Melaka bergantung kepada kepentingan laut dan saudagar-saudagar asing yang datang serta berniaga di situ. Sultan Iskandar Syah memerintah Melaka pada tahun 1414 hingga 1424 dan merupakan raja yang

bersikap liberal serta adil. Baginda menggalakkan orang dan saudagar asing datang sehingga mewujudkan masyarakat yang bercorak kosmopolitan.³

Kehadiran pelbagai bangsa dan suku-suku kaum ini menyebabkan munculnya 84 jenis bahasa yang dipertuturkan. Penulis Portugis iaitu Tome Pires menyatakan "... di pelabuhan Melaka biasanya terdapat 84 bahasa digunakan, tiap-tiap satu berlainan ...".⁴ Hal yang demikian membuktikan bahawa kehadiran bangsa lain di Melaka berjaya membina jaringan kerjasama budaya dan perekonomian. Mereka dapat hidup dalam suasana yang aman kerana masyarakat berbilang kaum itu mempunyai sifat setia dan taat kepada pemerintah. Keharmonian hidup rakyat Melaka digambarkan oleh Abdullah Munsyi dalam catatannya seperti berikut:

... maka segala orang Melaka daripada empat bangsa orang pun terlalu sangat kasih dan berajakan Tuan Farquhar itu, maka adalah pada masa itu negeri Melaka pun dalam sentosanya, dan dagang pun terlalu banyak keluar masuk, datang daripada segala pihak negeri berniaga.⁵

Kesultanan Melayu Melaka juga sudah mempunyai pentadbiran moden yang berlandaskan kepada acuan tempatan dan bertunjangkan kepada ketuanan Melayu. Pemerintahan juga berasaskan kepada perkongsian nilai yang sama dalam konteks kepelbagaian masyarakat ketika itu. Namun apabila nilai bersama tidak mampu dipertahankan, maka berleluasa nepotisme dan kronisme yang akhirnya menyebabkan sebuah kesultanan Melayu yang agung tumbang ke tangan Portugis.

Penjajahan British mengubah politi Masyarakat Melayu Tradisional. Artikel Enam di dalam Perjanjian Pangkor memperuntukkan pelantikan seorang Pegawai British sebagai Residen.⁶ Dasar campur tangan memberikan kuasa yang luas kepada British memanipulasi kekayaan, mengamalkan polarisasi perkauman dan menganggap orang lain sebagai hamba.⁷ Kemajmukan kaum di Tanah Melayu mula menjadi penting apabila pihak British mengawal dan menguasai Negeri-negeri Melayu. Imigran Cina yang terlibat dalam industri perlombongan bijih timah dibawa masuk seawal tahun 1777 dan menetap di Perak pada tahun 1830.⁸ Bilangan penduduk terus meningkat dan berjumlah seramai 250,000 orang pada tahun 1800, 2 juta orang pada tahun 1900 dan 6.3 juta orang pada tahun 1957.⁹ Dasar campur tangan British dengan slogan *White Man Burden* meminggirkan etnik berdasarkan zon kemakmuran ekonomi. Penjajahan juga turut membawa kepada pelanggaran norma kehidupan yang diwarisi oleh Masyarakat Melayu Tradisional sejak sekian lama.¹⁰ Pada tahun 1874, bilangan penduduk Cina meningkat menjadi 26,000 orang di Tanah Melayu. British menggalakkan penghijrahan masuk orang Cina dan India secara tidak tersekat bagi pengorientasian lombong bijih timah serta memobilasikan industri getah.¹¹

Namun kegawatan ekonomi dunia pada tahun 1929 hingga tahun 1930-an hampir melumpuhkan Tanah Melayu yang sebahagian besarnya tertumpu pada eksport getah dan bijih timah untuk pasaran antarabangsa.¹² Berikutan itu, beribu-ribu buruh dalam kalangan orang Cina dan India yang kehilangan pekerjaan dihantar pulang ke negara asal mereka. Perkongsian nilai yang dibina bersama dengan masyarakat tempatan di Tanah Melayu mulai lenyap disebabkan desakan ekonomi. Hal yang demikian dinyatakan seperti berikut :

... tetapi pada masa ini orang yang tiada pekerjaan telah bertambah banyak dan pencarian yang hendak mendapatkan 5 sen hingga mengeluarkan air mata payah memperoleh akan dia kerana yang menuntut pekerjaan terlalu banyak dan pekerjaan habis ditarik oleh getah ke lubang yang dalam.¹³

Jurang kehidupan sering menyebabkan timbul dan berakar umbi prasangka perkauman. Orang Melayu semakin merasakan kedudukan mereka digugat oleh imigran dan terhakisnya kepercayaan serta keyakinan penduduk Tanah Melayu terhadap pentadbiran British. Rasa tidak puas hati oleh orang Melayu disuarakan di dalam akhbar *Saudara* yang menjadi medium berita yang penting. Hal yang demikian menjadi semakin menebal apabila disiarkan berita-berita mengenai bantuan-bantuan persatuan Cina kepada orang Cina berikutan kehilangan pekerjaan. Antara usaha yang dilakukan oleh orang Cina ialah melalui kutipan derma, memberi makanan percuma, mencuba mendapatkan pekerjaan lain dan lain-lain bentuk bantuan. Namun fenomena tersebut tidak terdapat dalam kalangan orang Melayu kerana mereka memikirkan survival dan kelangsungan hidup berikutan kemiskinan. Kesan kegawatan ekonomi amat ketara apabila dilihat dalam konteks masyarakat majmuk di Tanah Melayu. Kehidupan petani Melayu semakin sukar dan turut melemahkan kaum Cina dan India. Hubungan kaum juga ketika itu menjadi semakin longgar apabila British campur tangan dalam membantu buruh-buruh Cina yang menganggur. Antara bentuk bantuan yang diberikan ialah kerja sementara dan tanah kepada imigran. Tujuannya ialah untuk meningkatkan pengeluaran bahan-bahan makanan dan meringankan penderitaan golongan buruh yang terjejas. Hal yang demikian meningkatkan lagi ketegangan dan ketidakpuasan hati dalam kalangan orang Melayu apabila pengagihan tanah di kawasan bandar diberikan kepada orang bukan Melayu oleh British.¹⁴ Perniagaan orang Cina menjadi semakin makmur dan meningkat. Hal ini dilihat oleh orang Melayu sebagai suatu ancaman besar kepada situasi politik dan ekonomi mereka.¹⁵

Bagaimanapun hubungan harmoni dan perkongsian nilai kehidupan bersama dapat dilihat berdasarkan jenis pekerjaan yang diceburi oleh setiap etnik Melayu dan Cina seperti di Batu Pahat, Johor. Orang Melayu menjalankan aktiviti pertanian dengan menanam pinang dan getah. Manakala orang Cina pula mengusahakan tanaman gambir dan lada hitam. Aktiviti pembalakan juga dilakukan di kawasan pedalaman dan hulu sungai.¹⁶ Namun penduduk tempatan menyatakan bahawa senario kehilangan tanah pertanian kerana kemiskinan dialami oleh orang Melayu di Mukim IV dan Mukim VII Batu Pahat, Johor.¹⁷ Kedudukan ekonomi orang Cina lebih kukuh berbanding dengan orang Melayu dan India menjelang awal abad ke-20. Justeru itu, orang Melayu melihat kemajuan ini dengan perasaan yang tidak senang. Di dalam satu kongres bagi menubuhkan sebuah parti nasionalis Melayu yang telah diadakan di Ipoh pada 30 November 1945, wakil orang Melayu menyatakan bahawa tujuan British menjajah Tanah Melayu ialah untuk memusnahkan hubungan baik di antara orang Melayu dan Cina.¹⁸

Perencanaan ekonomi yang tidak seimbang sebelum Perang Dunia Kedua membawa kepada berlakunya percanggahan budaya kehidupan di antara orang Melayu dan Cina.¹⁹ Hal yang demikian dinyatakan seperti berikut:

Before the war we and the Chinese lived in peace. But now they want to swallow the people (makan orang). We Muslims do not chase money. That is the Chinese way. They are not

*Muslims and they do not have the same understanding (faham). If they became Muslims it would be all right.*²⁰

Gambaran "kasar dan tidak beradab" menimbulkan batasan pergaulan di antara orang Melayu dan Cina khususnya di kawasan perkampungan Melayu.²¹ Antaranya berlaku di Bandar Penggaram, Johor, apabila komuniti Cina tidak menghormati adat dan budaya masyarakat setempat.²² Mereka juga turut membawa budaya berjudi dan minum arak.²³ Terdapat juga orang Cina di Batu Pahat yang berkahwin dengan orang Melayu. Di atas perkongsian nilai hidup bersama, orang Melayu juga sering kali mengambil anak-anak orang Cina untuk dijadikan anak angkat dan diislamkan. Namun, orang Melayu tidak boleh mengahwini gadis Cina. Situasi tersebut juga merenggangkan hubungan di antara orang Melayu dan Cina. Menjelang pendudukan Jepun, kejadian menculik orang Melayu oleh komunis semakin berleluasa dan menjadi salah satu faktor yang menyebabkan berlakunya kerenggangkan hubungan di antara orang Melayu dan Cina.²⁴

Jumlah penduduk di Tanah Melayu semakin meningkat selepas Perang Dunia Kedua pada tahun 1947 menjadi seramai 5,848,910 orang. Bilangan populasi orang Melayu ketika itu ialah seramai 2,234,185 orang. Manakala bilangan orang Cina ialah sebanyak 2,614,667 orang.²⁵ Peningkatan bilangan orang Cina selepas Perang Dunia Kedua dilihat akan menggugat "ketuanan Melayu" buat pertama kalinya dalam sejarah Tanah Melayu.²⁶

Pendudukan Jepun dan Hubungan Kaum

Hubungan di antara negara Jepun dan Tanah Melayu bermula semenjak tahun 1937. Kemakmuran Tanah Melayu menjadi faktor utama pendudukan Jepun pada tahun 1941. Kejayaan Jepun dalam Perang Dunia Kedua menyebabkan pemimpin Jepun berusaha untuk mendapatkan keyakinan masyarakat Tanah Melayu dengan melakukan kunjungan dan mencanangkan kembali slogan *Asia untuk Orang Asia*.²⁷ Justeru itu, polisi beragama yang lebih longgar bagi mendapatkan sokongan dalam kalangan orang Melayu²⁸ dan persamaan dalam Islam digunakan sebagai daya penarik bagi menyokong perjuangan Jepun.²⁹ Imej Jepun sebagai kuasa pembebas sengaja diuar-uarkan dengan harapan peniponisasi dapat dilaksanakan secara berkesan.

Imej tentera Jepun sebagai pembebas diuar-uarkan seperti berikut:

Shukur Allhamdulillah! Nippon datang menyelamatkan negeri kita, mengusir bangsa barat dari seluruh Asia. Tamatlah sudah riwayat British atas kedzalimannya kepada kita kaum Melayu. Terlepaslah kita daripada rantai belunggu British dengan pertolongan Kerajaan Dai Nippon. Sekarang inilah masanya kita membalas atas pertolongan yang suchi itu. Marilah berusaha, dan bekerjalah kita dengan bersungguh hati pada membina Asia Raya yang dichita2kan oleh Nippon yaitu Lingkungan Kema'muran Bersama Asia Raya.³⁰

Segregasi kaum yang dilaksanakan oleh tentera Jepun menjadikan setiap etnik mendapat layanan yang berbeza. Hal yang demikian dinyatakan seperti berikut:

As a corollary to this the Japanese continued the prewar British pro-Malay policy, there by helping to create social and political conditions which brought Malay's and Chinese into conflict.³¹

Perasaan benci dan zalim tentera Jepun diterjemahkan melalui operasi 'Sook Ching' yang menyebabkan seramai 70,000 orang Cina dibunuh di Singapura. Orang Cina dilabelkan sebagai komunis berikutan sentimen benci terhadap mereka semenjak Perang China-Jepun 1937.³² Operasi ini dirancang oleh Leftenan Kolonel Tsuji dan dilaksanakan oleh pasukan Kempeitai yang dipimpin oleh Kawamura Oishi.³³ Keadaan sedemikian menyebabkan sebahagian orang Cina terpaksa melarikan diri ke kawasan pinggir hutan kerana menjadi mangsa kezaliman tentera Jepun. Orang Melayu juga tidak terkecuali dari menjadi mangsa kekejaman tentera Jepun seperti yang berlaku di Pahang. Mereka dipaksa oleh tentera Jepun untuk menjadi tali barut dan hal yang demikian disalah tafsir oleh orang Cina. Insiden tersebut dapat dibuktikan apabila seramai 13 orang penduduk di Mukim Segu, Raub, Pahang, disiksa kerana menolong askar British yang diketuai oleh Tuan D. Headly ketika mereka melalui Mukim Segu pada bulan Julai 1945.³⁴

Berbeza pula dengan orang India di Tanah Melayu, mereka menerima layanan yang sedikit baik jika dibandingkan dengan orang Melayu dan Cina. Tentera Jepun memberikan layanan yang baik kerana mereka mahu menggunakan orang India bagi kempen ketenteraan di India. Dengan bantuan Jepun, pemimpin-pemimpin India menubuhkan Tentera Nasional India (INA) dan *Indian Independence League* (ILL).³⁵ ILL merupakan sebuah organisasi yang dibenarkan oleh pihak Jepun selepas Jun 1942 apabila Kesatuan Melayu Muda (KMM) diharamkan.³⁶

Inflasi ketika zaman pendudukan Jepun turut mencetuskan keruncingan hubungan kaum di Tanah Melayu.³⁷ Sumber makanan utama dirampas oleh tentera Jepun khususnya di kawasan perkampungan Melayu. Walau bagaimanapun, situasi huru-hara dan kesulitan hidup menjadikan penduduk Tanah Melayu menjadi kreatif dan dinamik. Golongan wanita di Kampung Sungai Tengar, Selangor ketika zaman pendudukan Jepun bertindak kreatif dalam mencari dan membekalkan sumber keperluan makanan kepada keluarga walaupun sangat terhad.³⁸ Tentera Jepun bertindak kejam dengan membuat pemeriksaan dari rumah ke rumah dan lebihan padi yang disimpan dalam tempayan atau kepok akan dirampas. Menurut penduduk tempatan, tentera Jepun juga bertindak mencuri telur ayam dan kelapa penduduk kampung yang diletakkan di bawah rumah.³⁹ Walau bagaimanapun, informer yang ditemui menyatakan bahawa penduduk kampung yang memberikan kerjasama dengan menyerahkan hasil padi, mereka akan mendapat kain tebal berwarna kuning untuk dibuat pakaian.⁴⁰ Mereka turut melakukan penyamaran dan melakukan kekejaman seperti pembunuhan dan merogol. Hal yang demikian juga terus meningkatkan prasangka dalam kalangan orang Melayu dan Cina.⁴¹ Manakala penduduk tempatan di Ulu Cheka, Jerantut, Pahang menyatakan bahawa keadaan yang tidak selamat ketika zaman perang menyebabkan ramai anak gadis Melayu dikahwinkan ketika usia muda bagi mengelakkan diganggu oleh tentera Jepun.⁴² Namun, pendudukan Jepun memberikan impak negatif terhadap keharmonian kaum dan menjadi salah satu faktor segera meningkatkan ketegangan hubungan kaum, khususnya yang melibatkan orang Melayu dan Cina. Tindakan berbeza terhadap setiap kaum hanya membenihkan perasaan prejudis dan perkauman di antara satu sama lain.

Kerenggangan Hubungan Melayu-Cina Berikutan Kezaliman Komunis

Kezaliman komunis juga menjadi salah satu faktor yang merenggangkan hubungan kaum di Tanah Melayu. Ideologi komunis dibawa masuk melalui cawangan parti Kuomintang (KMT), kesatuan sekerja, pertubuhan, penerbitan seperti akhbar dan sekolah Cina. Penerbitan bahan-bahan komunis dalam Bahasa Cina diedarkan di Negeri-negeri Melayu Bersekutu (NNMB) pada ketika itu. Antaranya berupa surat-surat berita yang dikeluarkan oleh sebuah badan iaitu *Rosta & Delta News Agency*.⁴³ Pada September 1940, Parti Komunis Malaya (PKM) menerima arahan daripada Parti Komunis Cina (PKC) untuk bergabung dan bekerjasama dengan KMT di Tanah Melayu.⁴⁴ Ideologi komunis pada peringkat awal tidak mendapat sambutan dalam kalangan orang Melayu. Namun segelintir dari mereka terlibat dalam gerakan komunis di Tanah Melayu dengan kemunculan Musa Ahmad, Shamsiah Fakeh, Rashid Maidin dan Abdullah C.D.⁴⁵ Ketika zaman pendudukan Jepun, kedudukan PKM menjadi lebih kuat kerana permuafakatan mereka dengan pihak British untuk menentang Jepun.⁴⁶

Hubungan baik di antara orang Melayu dan Cina akhirnya tercalar berikutan Bintang Tiga mengambil alih pemerintahan selama 14 hari selepas pengunduran tentera Jepun dari Tanah Melayu. Pada Ogos 1945, MPAJA bertindak keluar dari hutan dan menguasai balai polis serta kawasan bandar dan melegitimasi kuasa.⁴⁷ Bintang Tiga yang dilengkapi senjata menghukum penduduk kampung yang dikatakan bersubahat dengan tentera Jepun atau melakukan kesalahan kepada mereka. Ramai tok guru, imam, bekas pekerja pejabat Jepun dan orang biasa yang ditangkap dan dibunuh. Banyak rumah yang dibakar pada waktu malam ketika penghuninya tidur.⁴⁸ *Malayan People Anti Japanese Army* (MPAJA) berjaya mempengaruhi sebahagian besar penduduk untuk menyokong gerakan mereka dan menjadikan lokasi kampung terpencil sebagai sasaran. Hal yang demikian menjadi mudah kerana kebanyakan anggota komunis ini merupakan rakan-rakan orang Melayu yang turut tinggal bersama di kawasan kampung.⁴⁹

Orang Melayu khususnya dipaksa membayar yuran perlindungan dan membekalkan bahan makanan. Penghulu dan ketua kampung dipaksa menjadi anggota *Anti Japanese Union Force* (AJU). Mereka juga dipertanggungjawabkan mengumpul cukai daripada penduduk kampung. Penentangan terhadap tentera Jepun dilakukan oleh MPAJA dan *Malayan People Anti Japanese Union* (MPAJU).⁵⁰ Hubungan di antara orang Melayu dan Cina bertambah renggang apabila komunis mula mengganggu urusan ibadat orang Islam di surau dan masjid. Peristiwa tersebut berlaku di Batu Pahat, Johor sebelum tentera Jepun menyerah kalah. Komunis melarang orang Melayu berkumpul untuk tujuan menunaikan solat terawih dan beribadat.⁵¹ Gerila komunis menggunakan kesempatan membunuh orang Islam dengan menembak dan membakar masjid ketika mereka sedang bersolat.⁵²

Terdapat juga orang Melayu yang diculik dan dibawa masuk ke dalam hutan untuk dijadikan sebagai kader komunis. Komunis juga menggunakan ruang masjid sebagai tempat penyembelihan dan memasak daging khinzir dan orang Melayu dipaksa untuk menyertai mereka. Hal yang demikian berlaku di Masjid Air Hitam, Muar, Johor dan menyebabkan masyarakat setempat terganggu daripada menjalankan ibadat seharian. Manakala di kawasan

perkampungan Air Hitam, Muar, Johor, orang Melayu yang disyaki sebagai tali barut Jepun, dibunuh, dicencang dan dijadikan makanan khinzir. Menurut penduduk tempatan, gangguan dan kezaliman komunis turut dialami oleh sebahagian orang Melayu di Batu Pahat, Johor.⁵³ Masjid juga dicemari, dan al-Quran dijadikan sebagai pengesat najis.⁵⁴ Namun, larangan dan sekatan berkenaan menjadikan orang Melayu semakin bersatu dan benci kepada komunis.

Berikutan rasa prejudis dan perasaan takut yang menebal, orang Cina sering kali menaruh prasangka terhadap segala aktiviti orang Melayu sehinggakan apabila mereka berkumpul di surau atau masjid dengan bertahlil "*La illa ha il Allah*" mereka menyangka orang Melayu menyeru "*Lai la*" (marilah).⁵⁵ Mereka juga menuduh orang Melayu menyeru hantu atau semangat orang mati yang dibunuh untuk membalas dendam. Hal yang demikian turut diakui kebenarannya oleh beberapa orang informer yang ditemukan. Keadaan ini menyebabkan etnik Cina tidak boleh menetap dalam keadaan aman dan sentiasa risau pada waktu malam.⁵⁶ Pelbagai cerita dan spekulasi juga dibuat bagi menimbulkan ketegangan hubungan kaum. Antaranya ialah kejadian luar biasa yang berlaku pada waktu malam sehingga orang Cina hidup dalam ketakutan. Hal yang demikian berlaku di Setapak dan Ulu Gombak pada 18 Januari 1946. Sentimen ini juga menyebabkan beberapa orang peniaga Cina bersama keluarga mereka di Setapak dan Ulu Gombak berpindah ke tempat lain bagi menyelamatkan diri.⁵⁷ Laporan akhbar *Majlis* bertarikh 20 Disember 1946, turut menyatakan bahawa pemimpin orang Cina tidak mencuba untuk menasihati komuniti mereka agar hidup dalam keadaan harmoni.⁵⁸ Berikutan segregasi perkauman yang dicituskan oleh tentera Jepun menyebabkan tercetusnya pergaduhan di antara orang Melayu dan Cina di Batu Pahat, Johor.⁵⁹ Tentera Jepun juga memprovokasikan orang Melayu dan Cina dengan membekalkan sejumlah senjata kepada *Anti Japanese Union Force* (AJUF).⁶⁰ Manakala orang Cina dihasut oleh Jepun untuk menyerang orang Melayu di Teluk Anson pada 30 Ogos 1945.⁶¹

Perkongsian Nilai dan Membina Keharmonian Hubungan Kaum

Isu mengenai keretakan hubungan kaum dibincangkan di dalam kongres *Peoples' Association* bagi menubuhkan sebuah parti nasionalis Melayu yang diadakan di Ipoh pada 30 November 1945. Perwakilan orang Melayu dalam kongres tersebut menyatakan bahawa tujuan British menjajah Tanah Melayu ialah untuk mengeruhkan hubungan baik di antara orang Melayu dan Cina.⁶² Namun, membina dan mengembalikan keharmonian kaum di antara orang Melayu dan Cina merupakan agenda utama yang dilaksanakan pasca Perang Dunia Kedua. Justeru itu, British berusaha menjalankan perundingan di antara orang Melayu dan Cina. Orang Melayu khususnya, mengalu-alukan kehadiran British dengan mengharapkan pentadbiran baharu akan membawa perubahan dalam mendapatkan makanan, pakaian dan keadaan hidup yang lebih baik jika dibandingkan dengan zaman pendudukan Jepun.⁶³ Kegembiraan masyarakat Tanah Melayu tergambar dengan kembalinya British dan mengasaskan *British Military Administration* (BMA) di antara September 1945 hingga 31 Mac 1946.⁶⁴ Manakala orang India melahirkan kegembiraan dengan mengadakan upacara khas di Kuil Natukkottai Chettiar, *Tank Road*, Singapura. O. Ramasamy Nador dari Singapura menyumbangkan wang sebanyak \$10,000 kepada Lord Louis Mountbatten bagi tujuan pembiayaan majlis kesyukuran tersebut.⁶⁵ Pada peringkat awal masyarakat Cina menerima baik kehadiran tentera Jepun tanpa sebarang prasangka.

Langkah segera yang dilakukan ialah penubuhan *Malaya Handover-Committee* bagi memulih dan mengasaskan pentadbiran baharu di Tanah Melayu.⁶⁶ Pegawai British di London iaitu Grubb dan Bowes Lyon menyatakan bahawa perancangan yang rapi sudah dibuat sejak tahun 1942 untuk memulihkan Tanah Melayu daripada aspek politik, ekonomi

dan sosial.⁶⁷ Kelemahan memahami budaya dan adat resam masyarakat tempatan menyebabkan British merekrut pegawai yang berkemahiran menguasai Bahasa Melayu, Tamil dan Inggeris yang bermula sejak *Operation Zipper*.⁶⁸ Peruntukan sebanyak £11,000,000 pada tahun pertama dikhaskan bagi memulihkan kembali prasarana pengangkutan dan telekomunikasi yang terjejas berikutan perang.⁶⁹ Raja-raja Melayu digunakan untuk mendapatkan kembali sokongan. Justeru itu antara 8 September hingga 29 September 1945, Willan mula berjumpa dengan sultan bagi mendapatkan pandangan khususnya mengenai pengalaman ketika zaman pendudukan Jepun di Tanah Melayu.⁷⁰ Sektor perekonomian dipentingkan apabila seramai 87 orang penanam getah, pelombong bijih timah dan jurutera dihantar ke Singapura dari United Kingdom serta India bagi memulihkan kembali ekonomi Tanah Melayu selepas perang.⁷¹ BMA masih mempunyai kawalan ke atas semua jabatan di Tanah Melayu⁷² dan ruang tersebut digunakan untuk menyebarkan propaganda khususnya kepada orang Melayu bagi memulihkan imej British selepas perang.⁷³ Justeru itu kerja pemulihan selepas perang di Tanah Melayu dilakukan dengan penubuhan *Malayan Planning Unit* (MPU). MPU merangka program pemulihan dengan maklumat yang diberikan oleh agen British yang bertugas di Tanah Melayu. BMA memberikan keutamaan dalam memelihara keamanan dengan menggerakkan semula pasukan polis dan tentera.⁷⁴

Kerja pemulihan selepas Perang Dunia Kedua di Tanah Melayu dilakukan dengan penubuhan *Malayan Planning Unit* (MPU). Di Pahang, British melantik Kapten Robinson bagi menjawat jawatan sebagai pegawai perhubungan di antara pihak berkuasa British dan juga AJUF serta ditempatkan di Bentong, Pahang bermula 9 September 1945.⁷⁵ Tumpuan utama BMA ialah memberikan keutamaan dalam memelihara keamanan dengan menggerakkan semula pasukan polis dan tentera.⁷⁶ Dalam mesyuarat *Selangor Labour Union* yang diadakan pada 29 Disember 1945, ahli mesyuarat menyokong tindakan *Anti Japanese Army* (AJA) mengadakan mesyuarat bagi memulihkan kembali keharmonian kaum.⁷⁷ Chee Hoo Lim, wakil dari *Peoples Political Council Chinese National Government* dan Yeoh Chun Bing mantan editor *Hong Kong National Socialist Daily News* mengadakan lawatan ke Kuala Lumpur pada 31 Disember 1945. Mesej utama ialah seruan untuk orang Cina bersatu dan menuntut hak yang sama serta keadilan di Tanah Melayu.⁷⁸ Berikutan itu, pada 12 Januari 1946, British, wakil orang Melayu dan orang Cina mencadangkan pembentukan Jawatankuasa pemulihan Melayu-Cina bagi mengembalikan keharmonian kaum.⁷⁹ Menjelang 3 Januari 1946, wakil *Malay Nationalist Party* (MNP) berbincang dengan Theat Hong, pemimpin PKM mengenai kerjasama orang Melayu dan Cina berikutan kebimbangan kejadian pergaduhan Melayu-Cina di Dinding, Perak. Kejadian ini berpunca dari isu kebencian, membalas dendam dan membunuh orang Melayu.⁸⁰

Kapten L.D. Gammans melawat Tanah Melayu pada Mac 1946 dalam usaha memulihkan kembali keharmonian kaum.⁸¹ Manakala agenda "*Malayanising*" orang Cina disuarakan oleh Lord Milverton mantan Gabenor Borneo.⁸² Jawatankuasa Penasihat Orang Cina Perak mengadakan mesyuarat pada 18 November 1945 di peringkat daerah dan negeri. Sultan Perak turut menyatakan bahawa pandangan daripada komuniti Cina dan wakil setiap daerah akan dikumpul dan disalurkan kepada pihak kerajaan.⁸³ Di Parit Jawa dan Batu Pahat, Johor, mesyuarat diadakan pada Februari 1946 dengan menjemput 15 orang wakil dalam kalangan orang Melayu dan Cina. Dalam mesyuarat tersebut, semua wakil yang hadir menyatakan persetujuan untuk bekerjasama dalam usaha memulihkan keamanan di Parit Jawa dan menempatkan semula pelarian dalam kalangan orang Cina.⁸⁴ Hasil pemantauan yang berterusan dari BMA dan juga polis, pergaduhan Melayu-Cina di Benut, Johor, pada Jun 1946 dapat dikendalikan untuk sementara waktu berikutan campur tangan BMA dan pihak polis.⁸⁵

Perjumpaan Jawatankuasa Rakyat Selangor yang terdiri daripada kalangan orang Cina, India, Melayu dan lain-lain kaum diadakan pada 16 November 1945, jam 10 pagi bertempat di Dewan Perhimpunan China Kuala Lumpur. Perbincangan pada peringkat awal hanya bertumpu kepada dua lokasi utama berlaku pergaduhan kaum iaitu di Kuala Pilah dan Johor. Phang Sow Soong, Pengetua Jawatankuasa Rakyat Selangor dalam ucapannya menyeru orang Melayu dan Cina melupakan perselisihan faham dan mewujudkan kerjasama bagi memulihkan keamanan serta mengekalkan peraturan. Perwakilan juga memohon kepada jawatankuasa perundingan agar memberi nasihat kepada orang Cina supaya tidak mencampuri urusan yang berkaitan dengan adat resam dan budaya orang Melayu.⁸⁶ Rundingan ini merupakan titik tolak yang penting kepada usaha memulihkan kembali keharmonian kaum. Majlis perundingan juga memutuskan agar jawatankuasa perundingan di peringkat daerah turut dibentuk bagi meredakan kemarahan di antara komuniti Melayu dan Cina.⁸⁷ Sultan Musa Ghiatuddin Riayat Shah ibni Almarhum Sultan Sir Alaeddin Sulaiman turut bertitah bagi memulihkan keharmonian ketika mengadakan perjumpaan dengan penghulu dan ketua kampung di serata negeri Selangor setelah Jepun menyerah kalah pada tahun 1945.⁸⁸

Di negeri Perak, Sultan Abdul Aziz Almustasim Billah Shah menitahkan pihak polis di Ipoh melawat daerah sepanjang Sungai Perak dan mendapatkan keterangan saksi punca meletusnya pergaduhan di antara orang Melayu serta Cina.⁸⁹ Pada Disember 1945, baginda melawat ke Parit, Teluk Anson pada 5 Januari 1946, Dinding pada 15 Februari 1946, dan pada 10 Julai 1946 ke Hilir Perak untuk berjumpa dengan pemimpin setempat.⁹⁰ Baginda juga melawat ke Manong pada Januari 1946 dan memberikan peringatan agar hidup dalam suasana muhibah.⁹¹ Mesyuarat bersama dengan penghulu, ketua kampung dan pegawai kerajaan diadakan bagi memastikan kerja pemulihan selepas perang diberikan keutamaan. Impak pergaduhan kaum ini juga diterjemahkan dalam bentuk hubungan ekonomi yang prejudis di antara orang Melayu dan Cina. Orang Cina yang menjadi peraih dan pembeli buah durian tidak mahu berurusan dengan orang Melayu. Manakala peniaga Cina di kawasan tepi Jalan Ipoh memulaukan dan tidak mahu membeli durian daripada orang Melayu.⁹²

Sultan Abdul Aziz Almustasim Billah Shah, wakil orang Melayu dan Cina dijemput hadir bagi membincang dan seterusnya mendamaikan kedua pihak di Parit, Perak pada 4 Januari 1946. Manakala mesyuarat di Teluk Anson diadakan pada 5 Januari 1946.⁹³ Pada penghujung tahun 1946, Sultan Perak bersama dengan *Resident Commissioner* melawat mukim yang berhampiran dengan Teluk Anson dan Parit, Perak. Yang Teramat Mulia Raja Muda Perak dan Yang Amat Mulia Raja di Hilir turut melawat bagi mengenal pasti masalah rakyat. Baginda turut memberikan kata-kata perangsang kepada rakyat Tanah Melayu yang baharu bebas daripada belunggu penderitaan dan kezaliman pendudukan Jepun di Tanah Melayu.⁹⁴ Walau bagaimanapun, tempoh masa perundingan menyebabkan hubungan Melayu-Cina sentiasa berada dalam keadaan berprasangka negatif. Kedua-dua etnik ini mengelakkan daripada berjumpa walaupun dalam urusan perekonomian.⁹⁵ Di negeri Selangor, Majlis Penasihat Selangor dibentuk pada tahun 1946 dengan dipengerusikan oleh Kolonel Wisdom, Pegawai Kanan Hal Ehwal Pereman, Selangor.⁹⁶ Antara wakil orang Cina yang hadir ialah Kolonel H.S. Lee. Brigediar Newbould dalam ucapan aluannya menegaskan bahawa Pentadbiran Tentera British (PTB) cuba untuk membawa orang Melayu dan Cina ke meja perundingan. Kolonel H.S. Lee turut memohon kepada wakil Melayu dan Cina agar

mengelakkan daripada menyebarkan khabar angin yang boleh merenggangkan hubungan di antara mereka.⁹⁷

Keharmonian hubungan kaum di Johor berjaya dipulihkan melalui rundingan.⁹⁸ Hal yang demikian turut diakui oleh Jeneral Dempsey.⁹⁹ Konsul China dalam satu ucapannya apabila sampai ke Kuala Lumpur pada 25 Mac 1946 menyatakan bahawa "*The Malays are hospitable, good hearted... hosts. We (Chinese) are their guests*".¹⁰⁰ Perak Communal Relation Committee (PCRC) diwujudkan sebagai perantara dalam mengembalikan keharmonian kaum. Berikutan itu, perjumpaan diadakan di Bota, Lambor dan Layang-layang di antara wakil PCRC dengan orang Melayu pada 9 Mei 1946. Perjumpaan di Bota dihadiri oleh penghulu dan penolong penghulu dari beberapa buah mukim yang berhampiran serta berjumlah seramai 400 orang penduduk tempatan. Leong Lin yang menjadi pengerusi bersama PCRC memberikan penjelasan mengenai keperluan untuk bekerjasama.¹⁰¹ Dalam hal memelihara hubungan dengan pemimpin tempatan, BMA mengadakan perjumpaan secara berkala. Di Kuala Kangsar, Perak, mesyuarat bersama ketua kampung dan penghulu diadakan secara berkala selepas pembentukan BMA mulai tahun 1946 iaitu sebanyak dua kali sebulan pada setiap hari Khamis.¹⁰²

Pada 6 April 1949, jam 3.00 petang, mesyuarat di antara Pegawai Daerah Pontian, Ketua Polis Batu Pahat dan Tin Che Liow, pemimpin Persatuan Cina Seberang Laut, Pontian, pemimpin Persatuan Cina Benut, ketua orang Melayu serta beberapa orang pemimpin Cina di Benut diadakan berikutan tercetusnya insiden pergaduhan Melayu-Cina di Benut.¹⁰³ Menjelang pertengahan April 1949, pemimpin Melayu dan Cina di Parit Jawa, Muar, mengadakan mesyuarat di premis pertubuhan Cina tempatan. Antara isu yang dibincangkan ialah berkenaan rasa tidak puas hati orang Melayu mengenai penternakan khinzir berhampiran dengan petempatan orang Melayu. Mesyuarat juga mencapai keputusan mengenai mekanisma untuk mengawal ternakan mereka dengan cara yang lebih teratur di kawasan perkampungan orang Islam.¹⁰⁴

Usaha pengeluaran bahan makanan secara intensif dilaksanakan di tanah kosong milik kerajaan selepas rundingan persahabatan diadakan. Mesyuarat yang diadakan oleh Penghulu Parit Jawa di Pertubuhan Cina, Parit Jawa pada 29 Mei 1949 mencapai kata sepakat mengenai pembentukan Skim Rukun Tetangga (*Neighbourhood Policing System*).¹⁰⁵ Keputusan juga dicapai bagi melantik orang Cina sebagai Ketua Kampung di mukim yang majoriti penduduknya terdiri dalam kalangan orang Cina. Keadaan cemas menyebabkan perbincangan bersama dengan wakil setiap kaum dilakukan dengan segera.¹⁰⁶ Orang Melayu juga diminta berkeyakinan terhadap British dalam membawa perubahan khususnya sejak peristiwa pergaduhan di antara orang Melayu dan Cina berlaku pada tahun 1945 selepas pendudukan Jepun.¹⁰⁷

Sejak 10 Disember 1939, delegasi konsulat China dihantar oleh kerajaan China yang mengandungi tiga orang Cina-Muslim ke Singapura. *Chinese Islamic South Asia Goodwill Mission* bermatlamat untuk membina kembali hubungan baik di antara Cina-Muslim dengan bangsa lain. Di samping itu, untuk menyebarkan propaganda anti-Jepun agar keharmonian hubungan di antara orang Melayu dan Cina kembali pulih.¹⁰⁸ Berikutan itu, Hsu Heng Hsiung, Konsul China dalam satu ucapan di Kuala Kangsar pada 20 Oktober 1946, jam 10.00 pagi, menyeru komuniti Cina agar melupakan perbezaan fahaman politik dan bersatu padu. Berikutan itu, beliau melawat Sitiawan dan Taiping bersama dengan pemimpin Cina bagi

meninjau keadaan orang Cina.¹⁰⁹ Pada 9 September 1948, konsul orang Cina yang pertama di Ipoh, Perak, iaitu Haji Ibrahim Ma menasihatkan orang Cina untuk menubuhkan *Pan-Malayan Association* dan menyokong usaha kerajaan sekiranya mereka bercita-cita menjadi warganegara Tanah Melayu. Berikutan itu, beliau melawat ke Teluk Anson, Sabak Bernam, Ipoh, Sitiawan dan Batang Padang bagi menjelaskan hasrat tersebut. Antara saranannya ialah penulisan buku mengenai Islam, penubuhan Kelab Antara Kaum (*Inter-Communal Clubs*) dan menyeru orang Cina mengurangkan makan daging khinzir. Mereka juga disarankan mengelakkan provokasi dan panggilan "syaitan" kepada orang Melayu serta melayan orang Melayu dengan adil dalam urusan perekonomian. Bagi mengembalikan semula kepercayaan, beliau berbaik dengan pemimpin Melayu dan mula menghadiri majlis di masjid.¹¹⁰ Konsul Cheng dari Melaka turut melawat ke daerah Segamat, Johor dan memberikan penjelasan mengenai kepentingan orang Cina menyokong kerajaan.

Communities Liaison Committee (CLC) juga dibentuk dengan matlamat bagi membentuk hubungan baik dan persefahaman di antara pelbagai kaum di Tanah Melayu selepas perang.¹¹¹ Hasil pertemuan pemimpin pelbagai kaum berjaya membentuk Jawatankuasa Muhibah Cina-Melayu (*Sino Malay Goodwill Committee*). Matlamat utama jawatankuasa tersebut ialah untuk membolehkan pemimpin pelbagai kaum berbincang dan mengenal pasti punca berlaku perselisihan di antara orang Melayu dan Cina serta mencari penyelesaian ke arah membina kembali keharmonian kaum.¹¹² Jawatankuasa tersebut dianggotai seramai lima orang pemimpin Melayu, empat orang pemimpin Cina dan empat orang pemimpin kaum lain. Orang Melayu diwakili oleh Dato' Onn bin Jaafar, Dato' Panglima Bukit Gantang, Mohd Salleh Hakim, Dr. Mustapha Osman dan Zainal Abidin bin Haji Abbas. Wakil orang Cina pula terdiri daripada Dr. Lee Tiang Keng (Pulau Pinang), C.C. Tan (Singapura), Yong Shook Lin (Selangor) dan Tan Cheng Lock (Melaka). Antara ahli lain ialah Roland Braddell (wakil orang Eropah), L.R. Doraisamy Iyer (wakil kaum India), Dr. J.S. Goonting (wakil orang Serani), dan E.E.C. Thuraisingham (wakil orang Ceylon) yang menjadi Pengerusi Jawatankuasa. Malcolm MacDonald bersetuju bertindak sebagai pegawai perantara kepada jawatankuasa berkenaan.¹¹³

Jawatankuasa Muhibah itu kemudian ditukarkan namanya menjadi Jawatankuasa Perhubungan Kaum (*Communities Liaison Committee/CLC*) pada April 1949. Hal yang demikian berlaku berikutan penambahan ahli daripada komuniti lain selain Melayu dan Cina. Keputusan ini diambil setelah diadakan perjumpaan CLC di Kuala Lumpur pada 19 April 1949. CLC yang dibentuk pada 9 Januari 1949 merupakan sebahagian usaha tepat yang dilaksanakan bagi menjalin kembali semangat muhibah dan kerjasama antara kaum. Manakala di pihak British, cadangan CLC juga dianggap sebagai sebahagian daripada "*blueprint for Malaya*".¹¹⁴

E.E.C. Thuraisingham dilantik sebagai pengerusi CLC di atas cadangan Dato' Onn bin Jaafar. Pelantikan tersebut dilakukan kerana beliau merupakan individu yang berkecuali dalam menghadapi reaksi wakil orang Melayu dan orang Cina. Terdapat tiga objektif yang mendasari pembentukan CLC. Antaranya ialah untuk mengkaji hubungan antara kaum secara mendalam. Di samping itu, untuk menstrukturkan semula keadaan ekonomi, politik dan sosial. Tujuannya ialah supaya wujud pembahagian yang adil untuk semua komuniti dalam negara. Objektif terakhir ialah untuk mewujudkan keharmonian dan muhibah dalam kalangan semua penduduk tetap di negara ini. Anggota Jawatankuasa Hubungan Antara Kaum yang menghadiri mesyuarat penubuhan ialah E.E.C. Thuraisingham (Pengerusi), Dato' Onn bin Jaafar, Dato' Sir Roland Bradell, Dato' Hamzah bin Abdullah, Khoo Teik Ee, Y.C. Kang, Zainal Abiddin bin Haji Abbas, Dr. Mustaffa bin Osman, Salleh bin Hakim, Tuan Haji

Mohamed Eusuf bin Yusoff, Quak Nai Nee, Tan Cheng Lock, Lee Kong Chian, Syed Alladin bin Mohamed, Dr. J.S. Goonting dan N.L.R. Doraisamyier.¹¹⁵

Penekananan penting dalam jawatankuasa tersebut ialah kerjasama antara kaum. Hal yang demikian diberikan tumpuan bagi memastikan pengaruh komunis dapat dibanteras. Manakala orang Melayu yang terpinggir pula seharusnya diberikan bantuan dari sudut ekonomi. Hal yang demikian amat diperlukan bagi mengimbangi kekuatan dalam politik dan ekonomi dengan kaum-kaum lain. CLC juga memberikan kefahaman kepada semua kaum bahawa mereka perlu mengakui hak istimewa orang Melayu di Tanah Melayu. Ini juga sebagai pengiktirafan dan kesantunan orang Melayu menerima bangsa-bangsa lain dalam sebuah negara. Sebagai balasannya warga Persekutuan perlu diberi persamaan sebagai rakyat Tanah Melayu. Dalam perbincangan tersebut, pemimpin CLC daripada pelbagai kaum berusaha untuk bertoleransi bagi mencapai kata sepakat agar tidak timbul konflik secara berterusan. Walaupun perasaan perkauman tidak dapat dihapuskan sepenuhnya, namun sekurang-kurangnya dapat mewujudkan suasana harmoni dalam hubungan kaum.¹¹⁶

Manakala kompromi Perikatan UMNO-MCA-MIC pada Oktober 1954 merupakan antara langkah bagi memulihkan hubungan kaum di Tanah Melayu.¹¹⁷ Dato' Onn bin Jaafar mahukan masyarakat Cina diberikan suatu alternatif dengan penubuhan *Malayan Chinese Association* (MCA) agar mereka tidak terpengaruh dengan fahaman komunis. Manakala *Malayan Indian Congress* (MIC) ditubuhkan pada Ogos 1946 di Kuala Lumpur dengan matlamat untuk menyatukan orang India dan mengelakkan segala bentuk perselisihan fahaman dalam kalangan masyarakat pelbagai kaum. Pengalaman hidup di Tanah Melayu menjadikan kemerdekaan menjadi teras utama perjuangan. Pengenalan Sistem Ahli pada tahun 1951 dan Pilihanraya Umum 1955 merupakan asas kepada dasar bangsa Malaysia bersatu. Pendirian baharu pemimpin UMNO, MCA dan MIC menyebabkan parti itu memasuki fasa baharu aitu daripada parti yang berasaskan kaum kepada parti yang memperjuangkan politik antara kaum. Walau bagaimanapun, ciri perkauman ketiga-tiga parti itu masih dikekalkan dan terus diperjuangkan terutama oleh pemimpin peringkat bawahan.¹¹⁸

Memperkasakan Rangkaian Hubungan Etnik

Kini, kemerdekaan negara hampir mencecah 64 tahun. Namun persoalan berkaitan pemahaman dan penghayatan warganegara Malaysia terhadap kepentingan membina keharmonian hubungan etnik kerap menjadi persoalan. Terdapat juga isu-isu sensitif yang sering disensasikan sesama etnik seperti tidak menghormati pemimpin negara, dan mempersoalkan hak sebagai etnik di Malaysia. Kefahaman dan penghayatan patriotisme yang tinggi dapat membawa kepada pemeliharaan dan pemerkasaan perpaduan dengan mudah. Masyarakat harus memahami aspek budaya hormat-menghormati antara satu sama lain untuk mencapai kesejahteraan dan kemakmuran negara. Ketiadaan perpaduan kaum dan bangsa akan menyebabkan matlamat "Bina Bangsa" tidak akan tercapai.

Kini, Malaysia memasuki fasa baharu iaitu ke arah mendepani cabaran Revolusi Perindustrian 4.0. Kemajmukan masyarakat yang dimiliki oleh Malaysia kini seharusnya menjadi tunjang kekuatan menelusuri cabaran Revolusi Perindustrian 4.0. Revolusi Perindustrian 4.0 lebih memfokuskan kepada *Artificial Intelligence* (AI) yang merentas bidang kehidupan seharian.¹¹⁹ Persoalan yang perlu difikirkan ialah adakah kita perlu mengorbankan nilai bersama yang kita miliki sejak dahulu lagi bagi mengejar kemajuan

material semata-mata. Namun keistimewaan Malaysia boleh dipertahankan kerana keunikan kepelbagaian kaum, budaya, bahasa dan kepercayaan agama seperti yang termaktub dalam Perlembagaan Persekutuan serta Rukun Negara. Asimilasi berlaku disebabkan faktor semulajadi dan juga penjajahan diterima sebagai ciri baharu. Memupuk dan mengembangkan budaya nasional di samping menghormati dan meraikan kepelbagaian budaya selaras dengan prinsip perpaduan dalam kepelbagaian. Kepelbagaian budaya perlu diterima sebagai kekuatan dan menjadi elemen penting dalam pembangunan negara.¹²⁰

Elemen jati diri merupakan asas yang seharusnya dimiliki oleh masyarakat Malaysia dalam menghadapi survival. Justeru itu perlu diketepikan perbezaan dan menyatukan persamaan antara etnik. Elemen penting dalam membina negara seperti patriotisme harus diterapkan dalam hati dan jiwa generasi muda. Nilai-nilai kesetiaan, keberanian, pengorbanan, kegembiraan, cinta akan bangsa dan negara perlu dipertahankan di peringkat keluarga untuk melahirkan warganegara yang patriotik, bertanggungjawab kepada bangsa serta negara. Institusi keluarga merupakan saraf penting untuk membina rakyat kerana mampu mendorong mereka menjadi individu berguna kepada agama, bangsa dan negara. Semangat patriotik yang dipupuk sejak kanak-kanak akan membentuk jiwa yang kuat sehingga ke akhir hayat.¹²¹

Patriotisme beracuankan Malaysia merupakan formula yang akan membantu merealisasikan aspirasi negara bagi membentuk “Bangsa Malaysia”. Justeru itu, unsur-unsur patriotisme dan kasih sayang terhadap negara harus digerakkan. Pendidikan patriotisme awal adalah pusat kepada pembangunan tamadun dan bangsa. Di samping itu, aspirasi untuk menjadi negara maju memerlukan warganegara minda kelas pertama yang perlu diselaraskan mengikut piawaiannya sendiri. Wawasan 2020, integrasi nasional dan perpaduan harus diletakkan di matriks Bangsa Malaysia. Sebarang perbincangan yang dipisahkan oleh ketiga-tiga isu ini hanya akan menghasilkan kemanfaatan penyelesaian sementara dan cetek.¹²²

Kesimpulan

Penjajahan mengubah kedinamikan Tanah Melayu sebagai sebuah politi yang asalnya dimiliki oleh Masyarakat Melayu Tradisional menjadi majmuk. Orang Melayu yang kaya dengan kesantunan dan nilai persaudaraan menjadi tunjang kepada pembentukan masyarakat majmuk di Malaysia. Tanah Melayu dikongsi bersama dengan etnik lain bagi membina kehidupan bersama. Namun prejudis perkauman mencetuskan konflik berdarah selepas pendudukan Jepun di Tanah Melayu. Usaha mengembalikan keharmonian hubungan kaum dilaksanakan bagi mengembalikan kepercayaan sesama etnik pasca Perang Dunia Kedua. Usaha berterusan juga dicetuskan oleh British, sultan, pemimpin tempatan dan golongan intelegensia Melayu dalam mempersaudarakan kembali khususnya orang Melayu serta Cina.

Dalam konteks hari ini agenda perkongsian nilai dan membina negara bangsa Malaysia merupakan proses yang kompleks, rumit serta berterusan. Pelbagai usaha telah dan sedang dilaksanakan oleh kerajaan bagi mencapai matlamat tersebut. Namun kerapuhan perpaduan tetap menjadi penghalang utama dalam mencapai usaha murni ini. Oleh yang demikian, kelangsungan survival bangsa Malaysia bergantung kepada keupayaan dan kesanggupan rakyat untuk berkongsi nilai, identiti serta hala tuju dalam menjayakan aspirasi negara. Agenda memperkasakan patriotisme dan nasionalisme seharusnya menjadi tunjang pembinaan dan kelangsungan negara bangsa menjelang era Revolusi Perindustrian 4.0. Kedua-dua elemen ini menjadi paksi untuk mengukuhkan kesetiaan dan kecintaan rakyat kepada negara serta bersedia untuk mempertahankan kesinambungan identiti bangsa yang dibina. Harapan dan impian Malaysia untuk membina sebuah negara maju beracuankan

“Bangsa Malaysia” memerlukan usaha serta tenaga dalaman yang kuat. Kesungguhan mempertahankan negara perlu disertai dengan minda dan hati yang terbuka. Hal yang demikian kerana akhirnya kita berkongsi tanah dan kedaulatan yang sama di bumi bertuah Malaysia. Penerapan jiwa yang merdeka perlu diperluaskan dalam konteks masyarakat di Malaysia bagi membina kembali keharmonian hubungan kaum yang dilihat semakin terhakis

Nota

* **Dr. Mohamed Ali Haniffa** (m.ali@uum.edu.my) merupakan Pensyarah Kanan di Pusat Pengajian Bahasa, Tamadun dan Falsafah, Universiti Utara Malaysia (UUM).

** **Ayu Nor Azilah Mohamad** (ayunorazilah@kuis.edu.my) merupakan Pensyarah di Jabatan Kenegaraan dan Pengajian Ketamadunan, Pusat Pengajian Teras, Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor (KUIS).

¹ Armando Cortesao, *The Suma Oriental of Tome Pires*, Nendeln Liechtenstein: Kraus Reprint Limited, 1967, hlm. 287.

² Muhammad Yusoff Hashim, *Kesultanan Melayu Melaka*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1989, hlm. 140-141.

³ *Ibid.*, hlm. 273-275.

⁴ Zainal Abidin b. Abdul Wahid, Kerajaan Melaka Dalam Hubungan Antarabangsa, dlm. *Polemik Sejarah Malaysia (Jilid 1)*, Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia, 2008, hlm. 124.

⁵ “Keharmonian Masyarakat Majmuk Bermula di Melaka”, *Berita Harian*, 1 Jun 2010, hlm. 27.

⁶ Patrick Sullivan, *Social Relations Of Dependence In A Malay State: Nineteenth Century Perak*, Kuala Lumpur: Art Printing Works, 1982, hlm. 15.

⁷ MU 1099/1946, Daily Press Summary- 28.12.46, Min Sheng Pau (Chinese Daily) Dated 28.12.46, hlm. 298(2).

⁸ Patrick Sullivan, *Social Relations*, hlm. 13.

⁹ Sudhir Anand, *Inequality and Poverty in Malaysia-Measurement and Decomposition*, United States of America: Oxford University Press, 1983 hlm. 2.

¹⁰ MU 1099/1946, Daily Press Summary- 28.12.46, Min Sheng Pau (Chinese Daily) Dated 28.12.46, hlm. 298 (2).

¹¹ Just Faaland, Jack Parkinson, Rais B. Saniman, *DEB Pertumbuhan dan Ketaksamarataan*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1991, hlm. 5.

¹² Siti Rodziah Nyan, *Akhbar Saudara Pencetus Kesedaran Masyarakat Melayu*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2009, hlm. 93.

¹³ *Saudara*, 30 November 1932, hlm. 6.

¹⁴ Siti Rodziah Nyan, *Akhbar Saudara*, hlm. 95-96.

¹⁵ Cheah Boon Kheng, *Red Star Over Malaya: Resistance and Social Conflict During and After The Japanese Occupation of Malaya, 1941-1946*, Singapore: Singapore University Press, 1983, hlm. 5.

¹⁶ Musak Mantrak, “Sejarah Masyarakat Majmuk di Mukim VII Batu Pahat, Johor 1900–1945”, Latihan Ilmiah, Jabatan Sejarah, Universiti Malaya, 1974/75, hlm. 4.

¹⁷ Wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor di Surau Jalan Omar, Batu Pahat, Johor, 22 Oktober 2012.

¹⁸ WO 203/5642, Political Climate: Interviews by British Military Admin With Sultans, Aug-Dec 1945, hlm. 3.

¹⁹ Just Faaland, Jack Parkinson, Rais B. Saniman, *DEB Pertumbuhan dan Ketaksamarataan*, hlm. 6.

²⁰ Kenelm O.L. Burrige, “Racial Relations in Johore”, *Australian Journal of Politics and History*, Vol. II, No. 2, May 1951, hlm. 163.

²¹ Wawancara dengan Tuan Haji Daud bin Sadron di Kampung Separap, Mukim IV, Batu Pahat, Johor, 23 Oktober 2012.

²² *Seruan Ra'ayat*, 17 November 1945, hlm. 2.

²³ Kenelm O.L. Burrige, “Racial Relations”, hlm. 166.

²⁴ WO 172/9773, SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Weekly Intelligence Review, No. 30, Week Ending 30 Mei 1946, hlm. 478.

²⁵ M.V. Del Tufo, *A Report On The 1947 Census of Population*, Singapore: The Government Publications Bureau Singapore, 1949, hlm. 40 & 75.

²⁶ Mohamed Ali Haniffa, ‘Konflik Kaum Selepas Pendudukan Jepun di Tanah Melayu: Kajian Awal Berasaskan Sumber Lisan’, *Jurnal Peradaban*, Jil. 10, 2017, hlm 19.

²⁷ *Fajar Asia*, 25 Ichigatsu 2603, hlm. 9.

²⁸ *Fajar Asia*, No. 5, 13 Shigatsu 2603, Tahun 1, hlm. 135. Lihat juga “Bendera Islam Berkibar di Nippon”, *Fajar Asia*, No. 9, 28 Rokugatsu 2603, hlm. 288.

²⁹ “Masuknya Islam Ke Nippon”, *Fajar Asia*, No. 8, 31 Gogatsu 2603, hlm. 239.

- ³⁰ “Melayu Terpedaya Kerana Tipu Daya British”, *Fajar Asia*, No. 7, 15 Gogatsu 2603, Tahun 1, hlm. 205.
- ³¹ *WO 106/2579 B (40)*, Fall Of Singapore: Statements By Witnesses-Mar-July 1942.
- ³² *CO 537/3757 (27-28)*, Political Developments Chinese Affairs.
- ³³ Mohd Isa Othman, *Sejarah Malaysia (1800-1963)*, Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors, Sdn. Bhd., 2000, hlm. 285.
- ³⁴ Pej. Istana SP. 229/1947 (1-2), Penghulu Segu, Raub, Mukim of Segu kepada Yang Mulia Tengku Nasruddin A.D.C. to H.H. Pahang, 17 September 1947.
- ³⁵ Mohd Isa Othman, *Sejarah Malaysia*, hlm. 285-286.
- ³⁶ Cheah Boon Kheng, *Red Star*, hlm. 48.
- ³⁷ *WO 203/3994 (196)*, Malaya-Economic Conditions In Perak, 19 Julai 1945 (SECRET).
- ³⁸ Wawancara dengan Siti Siam binti Dalimin di No. 9, Kampung Sungai Tengar, Sungai Ayer Tawar, Selangor, 24 Mac 2016.
- ³⁹ Wawancara dengan Hajah Samiah binti Mohd Nor di No. 192 J, Simpang 4, Bagan Nakhoda Omar, Sabak Bernam, Selangor, 26 Mac 2016.
- ⁴⁰ Wawancara dengan Tuan Haji Abd. Ghani bin Bakri di No. 170, Jalan Teluk Rhu, Simpang 4, Bagan Nakhoda Omar, Sabak Bernam, Selangor, 26 Mac 2016.
- ⁴¹ *PK. Sec. 2/46*: Communal Disturbances.
- ⁴² Wawancara dengan Karim bin Petah di Kampung Ulu Cheka, Jerantut, Pahang, 23 November, 2007.
- ⁴³ Khoo Khay Kim, 'Gerakan Komunis di Tanah Melayu Sehingga Tertubuhnya PKM', dalam Khoo Kay Kim, Adnan Haji Nawang (editor), *Darurat 1948-1960*, Kuala Lumpur: Muzium Angkatan Tentera, 1984, hlm. 17-18.
- ⁴⁴ *WO 208/1523 (184)*, Malaya-Chinese Activities, Confluence Of Chinese Political Under-Currents In Malaya.
- ⁴⁵ Ho Hui Ling, *Darurat 1948-1960, Keadaan Sosial di Tanah Melayu*, Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya, 2004, hlm. 5. Walau bagaimanapun, kemunculan personaliti komunis yang terdiri daripada orang India seperti Balan tidak dapat dinafikan. Lihat juga *WO 208/1523*, Malaya Combined Intelligence Summary No. 6, Period 1st to 31st July 1940-Indian Communist Literature.
- ⁴⁶ Anggota PKM berpeluang mendapat latihan ketenteraan daripada pihak British di *101 Special Training School* di bawah kendalian Kolonel Spencer Chapman. Mereka dilatih untuk menjalankan kerja-kerja sabotaj dan penentangan terhadap tentera Jepun. Lihat juga *CO 537/3757 (27)*, Political Developments Chinese Affairs and Correspondence With Mr. H.J. Pagden.
- ⁴⁷ *WO 172/1784*, Allied Land Forces South East Asia, Weekly Intelligence Review, No. 51, For Week Ending 21 September 1945 (SECRET), hlm. 180.
- ⁴⁸ “Kekejaman PKM Tetap Dirasa”, *Mingguan Malaysia*, 4 September 2011, hlm. 6.
- ⁴⁹ Wawancara dengan Tuan Haji Kasim bin Zakaria di Simpang 4, Bagan Nakhoda Omar, Sabak Bernam, 25 Mac 2016.
- ⁵⁰ *WO 203/1115B (3)*, Allied Land Forces South East Asia Weekly Intelligence Review, No. 53, 5 Oktober 1945.
- ⁵¹ Hairi Abdullah “Kebangkitan Dan Gerakan Tentera Selendang Merah Dalam Sejarah Daerah Muar Dan Batu Pahat”, *Jebat*, Bil. 3/4, 1973/4, 1974/5, hlm. 9.
- ⁵² Kenelm O.L. Burridge, “Racial Relations”, hlm. 163.
- ⁵³ Wawancara dengan Tuan Haji Jaafar bin Kamari di Kampung Parit Maimun, Simpang Kiri, Batu Pahat, Johor, 18 Mac 2009.
- ⁵⁴ *Mingguan Malaysia*, 4 September 2011, hlm. 6.
- ⁵⁵ *Seruan Ra'ayat*, 21 November 1945, hlm. 2.
- ⁵⁶ Wawancara dengan Tuan Haji Ismail bin Kayat di Universiti Tun Hussin Onn, Batu Pahat, Johor, 23 Oktober 2012.
- ⁵⁷ *Seruan Ra'ayat*, 19 Januari 1946, hlm. 2.
- ⁵⁸ *MU 1099/1946*, Kuala Lumpur Daily Press Summary-Vernacular papers-No. 68, Majlis (Malay Daily) Dated 20.12.46, hlm. 291(1).
- ⁵⁹ *WO 203/5660*: Malaya's Political Climate Report Oct 1945-March 1946 (TOP SECRET), hlm. 1.
- ⁶⁰ *WO 203/3994 (106)*, Malaya-Japanese And Guerilla Activity, 17 September 1945.
- ⁶¹ *WO 203/3994 (130)*, Headquarters, S.A.C.S.E.A. Signal Form.
- ⁶² *WO 203/5642*, Political Climate: Interviews by British Military Admin With Sultans, Aug-Dec 1945, hlm. 3.
- ⁶³ *WO 172/1778 (239)*, Headquarters S.A.C.S.E.A. Signal Form. Lihat juga *WO 172/1792 (169)*, War Diary, 20 November 1945. Lihat *CAB 98/41 Policy In Malaya & Borneo, C.M.B.[44] & [45]*.
- ⁶⁴ *CO 273/675/7, (5)*CABINET-Policy In Regard To Malaya, Memorandum By The Secretary of State For The Colonies.
- ⁶⁵ Kung Poh Choo, 'A Survey of The British Military Administration In The Month of September, 1945,' *Jernal Sejarah*, Jilid. XIV, Disember 1976, hlm. 1-10.

- ⁶⁶ WO 172/1795 (41), War Diary.
- ⁶⁷ INF 1/557 (1), Mr. Carter kepada Miss Monroe, 2 November 1942.
- ⁶⁸ WO 203/2201 (28), Malay, Tamil and Chinese Speakers For Zipper Units, 6 Julai 1945.
- ⁶⁹ CO 273/675/7 (43), Malaya-Government And Rehabilitation.
- ⁷⁰ A.J. Stockwell, *British Policy And Malay Politics During The Malayan Union Experiment*, Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society, Monograph No. 8, hlm. 41.
- ⁷¹ SCAO Pahang, 62/1946 (3), Planters, Miners Arrive From U.K., Pahang BMA Newsweek, 4 January 1946.
- ⁷² BMA/SCAO.J, 6126/1945 (1) Fortnightly Report No. 3, 14 Oktober 1945.
- ⁷³ MU. SEC. 2037/46 (3), Major-General H.R. Hone, D.C.A.(M) kepada BRIG (OPS) Copy To C.C.A.SO, SACSEA, 17 August, 1945, Festival Of Ramadayan, 1945. Lihat juga MU. SEC. 2037/46 (1), Draft Message From SAC EG The People Of Malaya On The Occasion Of Hari Raya Puasa (End Of Mohammedan Fasting Month) About 7th September, 1945.
- ⁷⁴ CO 537/1580 (11), H. Ralph Hone kepada Consulate-General of The Republic of China, Singapore, 8 March 1946.
- ⁷⁵ SUK. Phg. 24/45 (2[2]), Official Memorandum From District Officer Bentong kepada Officer Commanding Civil Affairs Detachment Pahang, Kuala Lipis, 10 September 1945.
- ⁷⁶ CO 537/1580 (11), H. Ralph Hone kepada Consulate-General of The Republic of China, Singapore, 8 March 1946.
- ⁷⁷ WO 172/9773 (99), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Message Form From Hq Malaya Command To SACSEA , ALFSEA, DT00 05.
- ⁷⁸ WO 172/9773 (106), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Message Form From Hq Malaya Command To SACSEA , ALFSEA, DT00 02.
- ⁷⁹ WO 172/9773 (86), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Message Form From Hq Malaya Command To SACSEA , ALFSEA, DT00 14/30 GH.
- ⁸⁰ WO 172/9773 (100), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Message Form From Hq Malaya Command To SACSEA , ALFSEA, DT00 05.
- ⁸¹ MU 620/46 (14A[1]), George Maxwell kepada The Under Secretary of State For The Colonies, 15 March 1946.
- ⁸² CAJ. 35/49 (11), Malayanised Chinese Key To The Future, Malay Mail.
- ⁸³ CO 537/5985 (3A), Inter Communal Relations, Law & Order, Sino-Malay Relations.
- ⁸⁴ SUKJ. 6203/1945 (58), Surat dari ... (TN) kepada Mr. Sleep, 30 Mac 1946.
- ⁸⁵ RCJ. 65/46 (46) Telegram Daripada Resident Commissioner Johore kepada Chief Secretary Malayan Union Kuala Lumpur.
- ⁸⁶ Seruan Ra'ayat, 17 November 1945, hlm. 2.
- ⁸⁷ Seruan Ra'ayat, 18 November, 1945, hlm. 1.
- ⁸⁸ Seruan Ra'ayat, 15 Disember 1945, hlm. 2.
- ⁸⁹ Seruan Ra'ayat, 5 Januari 1946, hlm. 1.
- ⁹⁰ MU. 1227/1947 (1A) Secretary to H.H. The Sultan of Perak Annual Report For 1946.
- ⁹¹ WO 172/1797 (50), War Diary, Emergency From Malaya Command To SACSEA ALFSEA, ISUM No. 54.
- ⁹² Lihat "Perkelahian China-Melayu, Sultan Perak Di-Hadap China", *Seruan Ra'ayat*, 5 Januari 1946.
- ⁹³ WO 172/9773 (4), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Intelligence Summary No. 10, Based On Information Received Up To 5 January 1946.
- ⁹⁴ MU. 1227/1947 (1A), Secretary to H.H. The Sultan of Perak Annual Report For 1946.
- ⁹⁵ Seruan Ra'ayat, 19 Januari 1946, hlm. 2.
- ⁹⁶ Seruan Ra'ayat, 20 Januari 1946, hlm. 2.
- ⁹⁷ MU. Sec. 219/46 (13), Ag. Resident Commissioner Johore kepada The Chief Secretary, Malayan Union, Kuala Lumpur, 18 April 1946. Lihat juga MU. Sec. 219/46 (7), "Sultan To Continue Protest Against Union", 18 April 1946.
- ⁹⁸ CAJ. 134/46 (1), Annual Report On Chinese Affairs in Johore For The Year 1946. Chinese Political Affairs.
- ⁹⁹ WO 203/1114 (2), No. 52, 28 September 1945.
- ¹⁰⁰ WO 172/9773 (368), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Weekly Intelligence Review, No. 22, Week Ending 30 March 1946.
- ¹⁰¹ DOLP. 60/45, Laporan Lawatan, Joint-Chairman PCRC, Parit, Enc. (19) in Parit, 81/46.
- ¹⁰² SUK. PK. 703/47 (22), District And Land Office, Kuala Kangsar, Annual Report For 1946.
- ¹⁰³ CAJ 35/49 (5[2]), Memorandum Daripada Asst. Secretary for Chinese Affairs Johore kepada The Hon'ble Secretary for Chinese Affairs, Federation of Malaya, Kuala Lumpur, 11 April 1949.
- ¹⁰⁴ CAJ 35/49 (8), Summarised from China Press, K.L. 21.4.49, Sino-Malay Friendship Meetings at Parit Jawa, Muar.

- ¹⁰⁵ CAJ 35/49 (14), Sino-Malay Friendship at Parit Jawa, Muar, Summarised From China Press, Kuala Lumpur, 2 Jun 1949.
- ¹⁰⁶ CO 537/3759 (13), Political Developments-Conversations With Dato Onn, Dalam Extract From Malayan Press Digest Period From 16th November To 30th November, 1948.
- ¹⁰⁷ CO 537/3759 (38), Political, Dato' Onn's London Visit.
- ¹⁰⁸ WO 208/1523 (1), Malaya Combined Intelligence Summary No. 1, Period 1st to 31st January 1940-Malaya-Political, Chinese Islamic South Asia Goodwill Mission.
- ¹⁰⁹ WO 203/6096 (1), Confidential From Malaya Command kepada ALFSEA (ISUM 237), 25 Oktober 1946.
- ¹¹⁰ CO 537/3750 (22), Political Developments-Review Of Chinese Affairs (SECRET).
- ¹¹¹ R.K. Vasil, *Ethnic Politics in Malaysia*, New Delhi: Radiant Publishers, 1980, hlm. 67.
- ¹¹² CO 717/183/2 (48-49), The Communities Liaison Committee And Self-Government.
- ¹¹³ Ho Hui Ling, "Darurat Dan Perpaduan Antara Kaum", Persidangan Kebangsaan Mengenai Dato' Onn Jaafar, 1-4 Disember 2006, hlm. 13.
- ¹¹⁴ CO 717/183/2 (1), Inter-Communal Discussions In Malaya, hlm. 1.
- ¹¹⁵ CO 717/183/2 (4), The Communities Liaison Committee Issues Communiqué, 16 September 1949.
- ¹¹⁶ Joseph M. Fernando, Zulkanain Abdul Rahman dan Abdullah Zakaria Ghazali, *E.E.C. Thuraisingham A Malaysian Patriot*, Kuala Lumpur: University of Malaya Press, 2013, hlm. 41.
- ¹¹⁷ Ho Hui Ling, *Darurat 1948-1960*, 2004, hlm. XXII.
- ¹¹⁸ Mohd Ashraf Ibrahim, *Gagasan Bangsa Malayan yang Bersatu 1945-57*, Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia, 2004, hlm. 161.
- ¹¹⁹ Mark Skilton & Felix Housepian, *The 4Th Industrial Revolution*. U.K.: Springer International Publishing, 2018, hlm. 227. Revolusi Perindustrian Pertama (1760-1830) melibatkan penemuan tenaga wap air dan ke arah merevolusikan kejuruteraan mesin bermula di England, menyebar ke serata Eropah serta kemudiannya ke Amerika Utara pada penghujung abad ke-18 dan awal abad ke-19. Dunia terus berubah apabila membabitkan kuasa elektrik dan mencetuskan Revolusi Perindustrian Kedua sekitar tahun 1870-1914. Ini juga disebut sebagai zaman Revolusi Teknologi. Manakala Revolusi Perindustrian Ketiga atau Revolusi Digital bermula semenjak tahun 1950-an lagi di negara-negara maju. Revolusi ini menekankan elemen pembangunan sistem digital dan komunikasi serta kemajuan komputer yang memajukan kaedah-kaedah baru bagi mengeluarkan, memproses dan berkongsi maklumat. Di atas landasan Revolusi Digital ini maka terbinalah Revolusi Perindustrian Keempat yang membawa cara-cara baru dengan menjadikan teknologi sehati bersama masyarakat atau menjadi sebahagian anatomi tubuh manusia. Lihat Klaus Schwab, *The Fourth Industrial Revolution*. New York: Crown Business, 2016, hlm. 98.
- ¹²⁰ Abdul Rahman Embong, *Negara-bangsa Proses dan Perbahasan*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia, 2006, hlm. 26.
- ¹²¹ Alauddin Sidal, *Semerah Darah Seputih Tulang*. Kuala Lumpur: Institut Tadbiran Awam Negara (INTAN), 2014, hlm. 73.
- ¹²² Abdul Halim Ali, "Wawasan 2020, Integrasi Nasional Dan Perpaduan Suku-Bangsa: Perlunya Pengasuhan Semula Politik" dlm. *Agenda Pembinaan Negara-Bangsa Malaysia Dalam Era Kebangkitan Asia*. Sabah: Institut Kajian Pembangunan (Sabah), 1997, hlm. 103.

Rujukan

Abdul Halim Ali, "Wawasan 2020, Integrasi Nasional Dan Perpaduan Suku-Bangsa: Perlunya Pengasuhan Semula Politik" dlm. *Agenda Pembinaan Negara-Bangsa Malaysia Dalam Era Kebangkitan Asia*, Sabah: Institut Kajian Pembangunan (Sabah), 1997.

Abdul Rahman Embong, *Negara-bangsa Proses dan Perbahasan*, Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia, 2006.

Alauddin Sidal, *Semerah Darah Seputih Tulang*, Kuala Lumpur: Institut Tadbiran Awam Negara (INTAN), 2014.

Berita Harian, 1 Jun 2010

BMA/SCAO.J, 6126/1945, Fortnightly Report No. 3, 14 Oktober 1945.

Burridge, Kenelm O.L., "Racial Relations in Johore", *Australian Journal of Politics and History*, Vol. II, No. 2, May 1951.

CAJ. 134/46: Annual Report For 1946, 19.12.46-1.12.47.

CAJ. 35/49: Inter-racial Relationship, 7.4.49-25.9.49.

Cheah Boon Kheng, *Red Star Over Malaya: Resistance and Social Conflict During and After The Japanese Occupation of Malaya, 1941-1946*, Singapore: Singapore University Press, 1983.

CO 273/675/7: Future Policy In Malaya-Malaya-Government And Rehabilitation.

CO 537/1580: Growth Of Inter Racial Feeling In Malaya (SECRET).

CO 537/3750: Political Developments Review of Chinese Affairs (SECRET).

CO 537/3757 (27-28), Political Developments Chinese Affairs.

CO 537/3759: Pan-Malayan Review of Political And Security Intelligence.

CO 537/5985: Law & Order Sino-Malay Relations.

CO 717/183/2: Secret Political Intelligence Review.

Cortesao, Armando, *The Suma Oriental of Tome Pires*, Nendeln/ Liechtenstein: Kraus Reprint Limited, 1967.

Del Tufo, M.V., *A Report On The 1947 Census of Population*, Singapore: The Government Publications Bureau Singapore, 1949.

DOLP. 60/45: (i) Resettlements Of Refugees (ii) Application For Agricultural Loans-13.10.45-20.2.48.

Fajar Asia, 25 Ichigatsu 2603, No. 5, 13 Shigatsu 2603, No. 7, 15 Gogatsu 2603, No. 8, 31 Gogatsu 2603, No. 9, 28 Rokugatsu 2603.

Faaland, Just, Parkinson, Jack, Rais B. Saniman, *DEB Pertumbuhan dan Ketaksamarataan*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1991.

Hairi Abdullah, 'Kebangkitan Dan Gerakan Tentera Selendang Merah Dalam Sejarah Daerah Muar dan Batu Pahat,' *JEBAT*, Bil., 3/4, 1973/4, 1974/5.

Ho Hui Ling, Darurat 1948–1960, *Keadaan Sosial di Tanah Melayu*, Kuala Lumpur: Penerbit Universiti Malaya, 2004.

Ho Hui Ling, "Darurat Dan Perpaduan Antara Kaum", *Persidangan Kebangsaan Mengenai Dato' Onn Jaafar*, 1-4 Disember 2006.

INF 1/557 Mr. Carter kepada Miss Monroe, 2 November 1942.

Joseph M. Fernando, Zulkanain Abdul Rahman dan Abdullah Zakaria Ghazali, *E.E.C. Thuraisingham A Malaysian Patriot*, Kuala Lumpur: University Of Malaya Press, 2013.

Khoo Khay Kim, 'Gerakan Komunis di Tanah Melayu Sehingga Tertubuhnya PKM', dalam Khoo Kay Kim, Adnan Haji Nawang (editor), *Darurat 1948-1960*, Kuala Lumpur: Muzium Angkatan Tentera, 1984.

Kung Poh Choo, 'A Survey of The British Military Administration In The Month of September, 1945,' *Jurnal Sejarah*, Jilid. XIV, Disember 1976.

Mingguan Malaysia, 4 September 2011

MU. 620/46: Education-Post War Policy, 20.8.45-30.1.47.

MU. 1099/1946, Daily Press Summary- 28.12.46, Min Sheng Pau (Chinese Daily) Dated 28.12.46, hlm. 298(2).

MU. 1227/1947: Secretary To H.H. The Sultan Of Perak Annual Report For 1946.

MU. Sec. 219/46: Sultan Conference-Kuala Kangsar, 9.4.46-28.5.46.

MU. Sec. 2037/46: Propaganda-Messages To The People Of Malaya-17.8.45-11.6.46.

Mohamed Ali Haniffa, 'Konflik Kaum Selepas Pendudukan Jepun di Tanah Melayu: Kajian Awal Berasaskan Sumber Lisan', *Jurnal Peradaban*, Jil. 10, 2017.

Mohd Isa Othman, *Sejarah Malaysia (1800-1963)*, Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors, Sdn. Bhd., 2000.

Muhammad Yusoff Hashim, *Kesultanan Melayu Melaka*, Kuala Lumpur: Dewan Bahada dan Pustaka, 1989.

Musak Mantrak, "*Sejarah Masyarakat Majmuk di Mukim VII Batu Pahat, Johor 1900-1945*", Latihan Ilmiah, Jabatan Sejarah, Universiti Malaya, 1974/75.

Pej. Istana SP. 229/1947

RCJ. 65/46: Weekly Situation Report, 10.4.46-8.2.48, Resident Commissioner Johore, 1946-1948.

Saudara, 30 November 1932.

Schwab, Klaus, *The Fourth Industrial Revolution*, New York: Crown Business, 2016.

SCAO Pahang, 62/1946, Planters, Miners Arrive From U.K., Pahang BMA Newsweek, 4 January 1946.

Seruan Ra'ayat, 17 November 1945, 18 November 1945, 21 November 1945, 15 Disember 1945, 5 Januari 1946, 19 Januari 1946, 20 Januari 1946.

Siti Rodziyah Nyan, *Akhbar Saudara Pencetus Kesedaran Masyarakat Melayu*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2009.

Sudhir Anand, *Inequality and Poverty in Malaysia-Measurement and Decomposition*, United States of America: Oxford University Press, 1983.

SUK. PK. 703/47, District And Land Office, Kuala Kangsar, Annual Report For 1946.

SUK. Phg. 24/45: Reports From District Officers, 10/9/45-19/10/45, Pejabat Setiausaha Kerajaan Pahang 1945-1966.

SUKJ. 6203/1945: Outstation Reports And Correspondence Muar, 19.9.45-27.11.45, Pejabat Setiausaha Kerajaan Johor (BMA/SCAO.J) 1945.

Skilton, Mark & Housepian, Felix, *The 4Th Industrial Revolution*. U.K.: Springer International Publishing, 2018.

Stockwell, A.J., British Policy And Malay Politics During The Malayan Union Experiment, Kuala Lumpur: *Malaysian Branch of The Royal Asiatic Society*, Monograph No. 8.

Sullivan, Patrick, *Social Relations Of Dependence In A Malay State: Nineteenth Century Perak*, Kuala Lumpur: Art Printing Works, 1982.

Vasil, R.K., *Ethnic Politics in Malaysia*, New Delhi: Radiant Publishers, 1980.

Wawancara dengan Tuan Haji Abd. Ghani bin Bakri di No. 170, Jalan Teluk Rhu, Simpang 4, Bagan Nakhoda Omar, Sabak Bernam, Selangor, 26 Mac 2016.

(Tuan Haji Abd. Ghani bin Bakri berusia 80 tahun dan merupakan penduduk tempatan serta merasai pengalaman ketika pendudukan Jepun dan komunis).

Wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor di Surau Jalan Omar, Batu Pahat, Johor, 22 Oktober 2012.

(Allahyarham Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor merupakan mantan guru dan Tokoh Waris Hidup Negara. Beliau juga merupakan mantan tokoh penglipurlara di Malaysia yang aktif dan menyampaikan tradisi lisan di Malaysi suatu ketika dahulu. Beliau juga merupakan saksi kepada kekejaman Bintang Tiga di Kampung Sri Mendapat, Batu Pahat, Johor).

Wawancara dengan Tuan Haji Daud bin Sadron di Kampung Separap, Mukim IV, Batu Pahat, Johor, 23 Oktober 2012.

(Tuan Haji Daud bin Sadron dilahirkan pada tahun 1928 [anggaran] di Kampung Separap. Beliau merupakan pengikut Kiai Salleh dan berjuang membanteras kezaliman komunis di Mukim IV, Batu Pahat, Johor).

Wawancara dengan Tuan Haji Ismail bin Kayat di Universiti Tun Hussin Onn, Batu Pahat, Johor, 23 Oktober 2012.

(Tuan Haji Ismail bin Kayat dilahirkan pada tahun 1937 dan merupakan mantan guru. Beliau merupakan informer penting yang melaksanakan temu ramah mengenai Kiai Salleh bin Abdul Karim di Batu Pahat, Johor).

Wawancara dengan Tuan Haji Jaafar bin Kamari di Kampung Parit Maimun, Simpang Kiri, Batu Pahat, Johor, 18 Mac 2009.

(Tuan Haji Jaafar bin Kamari dilahirkan pada 25 Mei 1929 di Kampung Parit Maimon, Batu Pahat, Johor. Beliau merupakan anak tempatan yang mempraktikkan disiplin ilmu Selempang Merah. Beliau juga mempunyai maklumat mengenai kezaliman Bintang Tiga dan perjuangan Kiai Salleh membanteras komunis).

Wawancara dengan Karim bin Petah di Kampung Ulu Cheka, Jerantut, Pahang, 23 November, 2007.

(Karim bin Petah dilahirkan pada 10 Februari 1926 di Kampung Tanjung Puteri, Ulu Cheka. Beliau pernah menjadi tentera Jepun bermula dari tahun 1943 hingga 1945, Special Constables dan sebagai tentera sehingga tahun 1972. Beliau mempunyai gambaran yang baik mengenai kezaliman tentera Jepun, Bintang Tiga dan perjuangan Tok Pawang Nong bin Santan di Ulu Cheka).

Wawancara dengan Tuan Haji Kasim bin Zakaria di Simpang 4, Bagan Nakhoda Omar, Sabak Bernam, 25 Mac 2016.

(Tuan Haji Kasim bin Zakaria berusia 89 tahun merupakan penduduk tempatan di Bagan Nakhoda Omar dan merasai pengalaman ketika pendudukan Jepun dan kezaliman komunis. Beliau juga bersekolah Jepun dan mempelajari bahasa Nippon Go).

Wawancara dengan Hajah Samiah binti Mohd Nor di No. 192 J, Simpang 4, Bagan Nakhoda Omar, Sabak Bernam, Selangor, 26 Mac 2016.

(Hajah Samiah binti Mohd Nor berusia 73 tahun dan merupakan penduduk tempatan Bagan Nakhoda Omar, Sabak Bernam, Selangor. Beliau mendapat maklumat dan penceritaan mengenai kezaliman komunis daripada ibunya. Beliau juga mempunyai pengetahuan mengenai hubungan di antara orang Melayu dan Cina khususnya di Bagan Nakhoda Omar).

Wawancara dengan Siti Siam binti Dalimin di No. 9, Kampung Sungai Tengar, Sungai Ayer Tawar, Selangor, 24 Mac 2016.

(Siti Siam binti Dalimin berusia 84 tahun dan merupakan penduduk tempatan Kampung Sungai Tengar, Selangor. Beliau berusia tujuh tahun ketika pendudukan Jepun di Tanah Melayu. Beliau juga mempunyai pengalaman dan merasai kehidupan ketika zaman pendudukan tentera Jepun dan komunis).

WO 106/2579 B (9), Fall Of Singapore: Statements By Witnesses-Mar-July 1942.

WO 172/1778: War Diary

WO 172/1784: War Diary

WO 172/1795: War Diary

WO 172/9773, SECRET, War Diary.

WO 203/1114: No. 52, 28 September 1945.

WO 203/1115B (3), Allied Land Forces South East Asia Weekly Intelligence Review, No. 53, 5 Oktober 1945.

WO 203/2201: Malay Speaking Personnel: Minutes Of The First Working Committee-1945 Feb-Aug.

WO 203/3994: Intelligence-Malaya (TOP SECRET).

WO 203/5642, Political Climate: Interviews by British Military Admin With Sultans, Aug-Dec 1945.

WO 203/5660: Malaya's Political Climate Report Oct 1945-March 1946 (TOP SECRET).

WO 203/6096: Malaya Comd. ISUMS.

WO 208/1523 (184), Malaya-Chinese Activities, Confluence of Chinese Political Under-Currents In Malaya.

Zainal Abidin b. Abdul Wahid, *Kerajaan Melaka Dalam Hubungan Antarabangsa*, dlm. *Polemik Sejarah Malaysia (Jilid 1)*, Kuala Lumpur: Arkib Negara Malaysia, 2008.